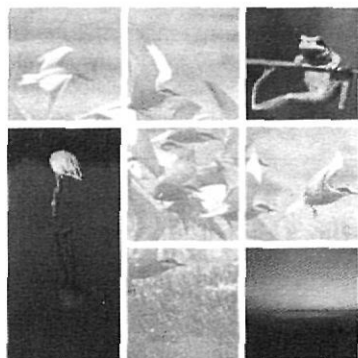

Una guia didàctica dels aiguamolls

Edició a cura de Jordi Sargatal i
Jenar Fèlix.
Cales Vallès, editor. Figueres,
1989.

Els Aiguamolls de l'Empordà aspectes ecològics, històrics i socials

editat a cura de
Jordi Sargatal
i Jenar Fèlix

Quaderns dels INDÍKATES

Els aiguamolls són una mena d'ecosistemes que, a primer cop d'ull, no resulten pas poderosament atractius per a moltes de les persones que no els coneixen. Qui subscriu ha tingut una colla d'ocasions de comprovar personalment que una bona part de la població s'inclina per paisatges més, podríem dir, exuberants, vistents, exòtics. Certament, l'aparent uniformitat i la poca estridència paisatgística d'aquestes zones, allò que els poc observadors anomenen poca variació (tot són mates baixes i grisoses!, diuen) fan que algunes persones prefereixin la visió d'una fageda o d'un bosc d'alta muntanya, potser sí més efectistes, més grandiosos, però també menys representatius del paisatge predominant a casa nostra, el mediterrani. Hi ha, doncs, una part de la població reticent a endinsar-se a les maresmes que, ultra el que hem dit, són associades amb llocs insalubres i plens de molestos mosquits. Si això és cert, no ho és menys, però, d'altra banda, que la major part de les persones que han visitat una zona d'aiguamolls amb un cert deteniment (que a Catalunya cada cop són més gràcies als Parcs Naturals dels Aiguamolls de l'Empordà i del Delta de l'Ebre) en surten admiradores convençudes i passen a ser defensores d'allò que podríem anomenar els paisatges humils, modestos.

A part del públic en general, els aiguamolls han atret des de fa molt de temps l'atenció dels estudiosos, fonamentalment dels naturalistes. Així, no és estrany que, per exemple, fa més de 100 anys el botànic Estanislau Vayreda publicués el resultat de les seves recerques florístiques als aiguamolls alt-empordanesos en un treball de títol desorientador (*Excursió botànica al baix Ampurdà —sic—, 1881*, on no hem d'entendre «baix» amb l'actual sentit de delimitació comarcal), però de gran significació perquè constitueix la primera aportació científica original en català a la Renaixença.

La campanya per a la salvaguarda dels aiguamolls de l'Empordà contribuï a estimular encara més l'interès dels científics del país i forans per aquests ecosistemes. Així, a finals dels anys 1970 i a començament de la dècada de 1980 s'hi

dugué a terme tota una sèrie de treballs de recerca encaminats a un coneixement complet de la zona des del punt de vista naturalista. El llibre que aquí presentem té capítols que han de considerar-se descendents més o menys directes dels treballs esmentats, alhora que incorpora temes nous. I no és aquest l'únic llibre que és fill d'aquelles recerques i, en el fons, d'aquella valenta actitud de defensa d'uns espais molt valuosos. En efecte, *Els sistemes naturals dels Aiguamolls de l'Empordà* és un llibre interdisciplinari en el camp naturalista que ha de constituir un volum de les *Memòries de la Institució Catalana d'Història Natural*, que ja fa uns tres anys que és acabat i que espera (per moltes variades i a voltes inexplicables raons) el moment de sortir. Celebrant ara l'aparició d'un llibre similar, fem vots perquè l'altre no trigui gaire.

Entrant de ple en el llibre que ens ocupa, hem de dir que consta de 23 capítols cadascun dels quals constitueix una unitat temàtica tancada i independent, bé que relacionada amb la resta. Hi han col·laborat 32 autors, 2 dels quals han tingut cura de la coordinació, i un prologuista. El llibre es divideix en 5 parts. A la primera, hom descriu el medi físic que és la base dels aiguamolls. La descripció detallada dels espais que configuren el Parc, el clima de la zona i els aspectes geològics i hidrològics són els components d'aquesta part. A continuació, hom dedica un apartat a la flora i la vegetació, tant terrestres com aquàtiques. L'home i l'entorn és el títol de la tercera part del llibre, en què se'n parla de l'evolució del poblament humà de la zona al llarg del temps fins a l'hora actual i de l'evolució física dels estanys paral·lela a l'ocupació humana. La quarta és la part més extensa de l'obra i és dedicada majoritàriament a la fauna, amb capítols sobre els diversos grups d'animals de la contrada. Aquest apartat es complementa amb estudis generals sobre aquest peculiar medi i les adaptacions que hi han de desenvolupar els organismes que hi viuen. Una bibliografia comentada, destinada bàsicament a professors i alumnes d'ensenyament mitjà, clou el volum. Ultra aquest darrer capítol,

cada bloc temàtic és proveït d'un considerable aparat bibliogràfic i, en tres dels quatre casos, d'un glossari amb les definicions d'alguns dels termes més tècnics.

La interdisciplinarietat és la característica global primordial del llibre. D'aquesta manera, l'obra va destinada a un públic molt divers, que llegirà amb detall els capítols que centrïn el seu interès i passarà més ràpidament sobre els altres. En aquest sentit és remarcable, i molt d'agrair, que el volum no hagi estat només adreçat als lectors «de ciències» —com passa a la majoria d'obres d'aquesta mena— i que s'hagi obert, a través de la geografia humana i la història, als «de lletres». Potser aquesta obertura hauria pogut ésser encara un xic més gran i, per exemple, un capítol sobre els aiguamolls en la literatura catalana, amb una petita antologia, no hi hauria estat sobrer. Tot amb tot, d'alguna manera s'ha de començar i qui signa troba lloable l'intent d'aproximació de les dues cultures que es fa en aquesta obra.

Una segona característica del llibre és la voluntat didàctica o divulgativa. Es nota en conjunt una idea d'aproximar l'objecte de l'estudi a públics molt variats i sense una formació científica específica. Els autors no renuncien, però, a l'indispensable rigor metodològic i formal. Hom ha aconseguit d'aquesta manera un text que pugui resultar útil a la gent del carrer (que només n'haurà d'obviar, en tot cas, alguns detalls tècnics especialitzats) i a l'universitari amb una formació científica que vulgui endinsar-se en el coneixement dels ecosistemes descrits (que hi trobarà una

base sòlida per a posteriors aprofundiments). En general, totes les persones que visitin el Parc Natural dels Aiguamolls de l'Empordà tindran en aquest llibre una guia i un complement complets i atractius a la visita.

Un tercer tret remarcable de l'obra que comentem és la seva facilitat de lectura. Es tracta, sens dubte, d'un llibre que es deixa llegir, encara més, que es fa llegir. Naturalment, la intenció didàctica que comentàvem anteriorment influeix en el que afirmem ara. Però encara hi ha, com a mínim, dues raons més per explicar aquesta accessibilitat del llibre al lector. D'una banda, cada capítol es pot llegir independentment dels altres; d'aquesta forma, cadascú pot començar el llibre per capítols pels quals se sent més atret a priori (l'autor d'aquestes ratlles ha començat pels dedicats a la vegetació, a l'evolució històrica dels estanys i als aiguamolls com a ecosistemes productius) i anar continuant pels altres, i és normal que les reflexions suscitades per la lectura d'un capítol menin a llegir-ne d'altres fins a acabar el llibre encara que no sigui en l'ordre que els autors proposen, que té la seva lògica, però no és pas l'únic possible. Per altra part, la quantitat i la qualitat de les il·lustracions i les nombroses taules i gràfiques ajuden a una plaent lectura i a una ràpida comprensió dels textos.

Coordinar 32 autors per fer 23 capítols no és una tasca fàcil. No ha d'estranyar, doncs, que els diferents textos no siguin homogenis quant al nivell d'aprofundiment i quant a la forma d'expressió.

Potser hauria anat bé un darrer esforç de revisió que hauria permès igualar més la presentació dels diferents articles i evitar una sèrie d'errors tipogràfics i gramaticals. En dir això, no ignorem, però, que no hi ha textos perfectes i recordem aquella anècdota d'un llibre que es va voler fer sense cap errada per tal de commemorar alguna efemèride relacionada amb la impremta: al petitíssim paràgraf que donava fe del fet, va sorgir, sense que el gran nombre de correctors l'advertís, l'inevitable error. En tot cas, la revisió que proposem es podrà fer, sens dubte, per a la segona edició que el llibre mereix i, esperem, tindrà.

No dubtem, per acabar, de recomanar vivament la lectura d'aquesta guia dels aiguamolls all-empordanesos a qualsevol empordanès, a tots els naturalistes professionals o afeccionats, a les persones que creuen que la cultura no és ni «de lletres» ni «de ciències», sinó una integració d'aquests dos móns, i sense excepció, a totes aquelles que encara no ho creuen o no ho saben, perquè puguin començar a comprovar-ho.

Finalment, ens resta de desitjar que aviat puguem disposar d'una guia similar dels aiguamolls germans dels Baix Empordà per als quals encara a hores d'ara hem de demanar, lamentablement, un grau de reconeixement i de protecció legal com el que tenen els alt-empordanesos.

JOAN VALLÈS I XIRAU

Educar
per estimar l'entorn.

Diputació de Girona
ESPAIS NATURALS

